

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

47. An dispensatio respuat extensionem, & argumentum ex identitate rationis? Et notatur certum esse dispensationem extendi ad connexos, & accessorios, & inclusos sub dispensatis; unde dispensatus ad ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

vt patet: & materia odibilis, ac odiosa iuri, qualis est dispensatio, non est amplianda, sed restringenda, vt saluatur tantum verba dispensationis, vt prater Sanctionem allegatam docet etiam idem Panormitanus, & Oltadus conf. 14. Imo dispensatus a Papa, vt Clericus fiat, intelligitur tantum dispensatus ad omnes Ordines minores, non autem ad sacros Ordines, vt optime docet Sancius lib. 8. de dispensat. matrimonij, disp. 1. n. 26. cum multis, quos ibi allegat: quia cum stricte sit dispensatio interpretanda, totis est, vt in minoribus suum effectum fortiaur: nec tamen ad solam primam Tonsuram restringitur, quia quamuis prima Tonsura intra Ordinem clericalem hominem constituat, tamen cum ea dispensatio aliquid beneficij habeat, & sic permissio in genere, permissio quidem in genere mediocritatem respicit. l. finali, §. 1. Cod. communia de legat. & l. legato generaliter, ff. de legat. 1. & Ordines minores medij sunt inter primam Tonsuram, & sacros. Et quamuis Papa cum aliquo dispentet in omnibus Ordinibus, & vt promoueri possit ad omnes Ordines, vt Clericus fiat, tamen adhuc solum id intelligitur de omnibus Ordinibus minoribus, nisi iam illegitimus dispensatus constitutus sit in minoribus. Et ita docet Henriquez lib. 4. de excommunicat. cap. 8. num. 10. & Maiol. lib. 1. de irregularitat. cap. 8. n. 6. & Sayrus tom. 1. Theauri, lib. 6. cap. 11. num. 19. & id etiam tenet Sancius predicto loco allegato, videlicet, lib. 8. de dispensat. disp. 1. n. 26. ad finem, & ideo glossa in cap. finali, de filiis Presbyter. n. 6. verb. Ad omnes Ordines sacros, ait, caute additam fuisse illam particulam sacros, quasi diceret: quia si non apponeretur, non de illis intelligeretur. Si vero dispensatur cum illegitimo ad omnes Ordines absolute, non addita illa particula, vt Clericus fiat, eo casu dispensatur etiam ad sacros, propter particulam vniuersalem, vt probat Sancius allegatus, n. 27. Haecque Fagundes, quae omnia factis firmant ea, quae firmamus; nempe, dispensationem stricte esse interpretandam, neque esse extendendam à paritate, vel maiori rationis, prout supra explicatum est.

RESOL. XLVII.

An dispensatio respuat extensionem, & argumentum ex identitate rationis. Et patet certum esse dispensationem extendi ad annexos, & accessorios, & inclusos sub dispensatis; vnde dispensatus ad duo beneficia curata, censetur dispensatus super residua alterius, &c. Ex p. 8. tit. 3. Resol. 102.

1. Vprà affirmatiue responsum est; sed cum Sanchez duas adduximus limitationes. Prima, vt quando eadem expressa in dispensatione procedit in casu non expresso, tunc dispensatio extenditur ad casum non expressum. 2. Sed hanc limitationem impugnat Salas de legibus, disp. 20. sect. 10. n. 95. tum quia nullum promittit eius exemplum, in quo eius veritas cernatur, imò aliqua adduci possunt, quae falsam illam comprobent. v. g. dispensatur cum Sanctimoniali expressè propter eius infirmitates, vt à choro egrediat, & in seculo curetur, non proinde censetur cum aliis eadem ratione habentibus dispensatum. Dispensatur cum aliquo propter obsequia exhibita Ecclesiae; vt habeat in domo sua Oratorium. Eadem ratio est, vt dispensetur cum illo, vt possit interesse Sacro tempore interdicti: tamen non propterea censetur in hoc cum illo dispensatum. Tum propter argumentum Felini, quod non videtur sufficere solum à Decio; cur enim quando est maior ratio dicitur exten-

sio, & non quando eadem; siue sit eadem ratio expressa in concessione, siue non? Expressio enim, vel non expressio nihil ad hoc refert videtur. Confirmatur, quia ille casus non est verè in concessione expressus, ergo verè concessio dicitur extendi ad illum; vt quomodo leges, vel concessiones late interpretantur. Denique plus est concedere duos casus, quam vnum: ergo licet eadem ratio sit in vtroque, non eo ipso quòd Princeps concedit vnum, censetur concedere alium. Sicut qui donat vnum nummum autem ob amicitiam, non censetur donare etiam alium ob amicitiam: quia plus est donare duos, quam vnum. Ita Salas.

3. Et hanc limitationem probabilem ego puto, quam admittit etiam Merolla vbi infra, & Rodrig. in quest. Regular. tom. 1. quest. 46. artic. 11. & fundatur in doctrina gloss. verb. Italia, in cap. 1. de tempor. ordin. lib. 6. dicentis, quòd vbi est eadem ratio, & penitus omnimoda similitudo, non proprie dicimus extendere. Allegat. l. si postulauerit, §. Idem ff. de adult. (quem §. non iuueni.) Allegat. etiam l. quaedam. §. Numularios. ff. de edendo, qui text. non loquitur in materia odiosa, Melius probat doctrinam dict. gloss. text. in §. unico, Insit. de legum. parvorum tutela, vbi fit extensio de vno casu legis, ad alium omnimò similem; nec dicitur extensio, sed eiusdem legis dispositio, & comprehensio. Vide ad idem bonum text. in l. ideo quia ff. de legib. & l. 1. C. de interdictionis, quae ita summat: Statutum Praetoris, per rationis identitatem, interpretationem recipit extensionem, vbi Salic. idem tenet, & Hippol. consil. 61. incip. Post redditum consilium, num. 6. vol. 1. C. de interdictionis, in fin. de conduct. indeb. & dictam gloss. dicit sing. Abb. in cap. nihil de elect. & in cap. sacris n. 6. de his, quae vi. Barbat. in rep. rub. de fide instrum. Franc. de Auetin. in l. fin. Cod. de reuoc. donat. Bald. & Alexand. in l. curatoris, de negot. gest. idem Abb. in rubr. Proemij Decret. n. 14. lect. 2. vbi bona addit. Card. in Clement. 1. de rescript. Dec. in consil. 372. incip. Visis, & diligenter, n. 5. & 7. vbi reddit bonam rationem, & Abb. in d. cap. At si Clerici, §. de adult. n. 8. de iudic. vbi dicit, quòd vbi est omnino eadem ratio, non dicitur extensio, sed inclusio ex tacita mente statuentis, adde Bernard. Diaz. regul. 286. verb. Extensio. Et intellige praedicta de dispensationibus in iure inclusis. Nam in factis per hominem, certum est, ac indubitatum, non extendi ad aliam personam, quam ad expressam, quamuis ad alium ealium eiusdem personae quandoque extendantur.

4. Secunda limitatio, quam adducit Sanchez, est in dispensationibus pertinentibus ad fauorem animarum. Sed hanc limitationem non approbat Ioannes Valerus, in differentiis vtriusque fori, verb. Dispensatio, differenti. 9. n. 2. vbi sic ait: Secunda limitatio, quam tradunt Doctores ad regulam supra dictam, est non procedere in rebus ad forum animae spectantibus. Ita Felinus dict. cap. postulasti, num. 9. in secunda limitatione, vers. Et idem si fauore animarum. Sanchez vbi supra, qui male allegat pro hac limitatione cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi. Quamuis enim illum textum notet. Abb. in dict. cap. at si Clerici, §. de adulteris, n. 8. & 10. & dicat se nescire alibi, ad hoc, quòd dispensatio extenditur, quando fit in rebus spiritualibus. Veritas tamen stat in contrarium per dicta in praecedenti limitatione. Siue enim loquamur de rebus prophanis, siue de rebus spiritualibus, siue pertineant ad forum exterius, siue ad interius; semper dispensatio tanquam odiosa, & à iure exorbitans, est restringenda, nec potest extendi per inferiorem, ad alium casum, etiam simili ratione. Nec obstat ille text. quia quae ibi dicuntur in principio, vique ad vers.

Sup. hoc latè in tom. 7. tr. 1. Ref. 304. §. Confirmatur & in Ref. 313. §. Sed haec propè finem, à vers. Vnde casus, & in Ref. 1. §. Nec obstat primo, ad medium, à vers. & in tali casu, & in Ref. 3. §. 1. propè finem, à vers. Et ideo, & in tom. 2. tr. 1. Ref. 179. §. 22 & tom. 9. tr. 1. Ref. 118. §. Probatur tertio, ad medium, à vers. Hinc est, & ibi in tr. 7. Ref. 91. §. Probatur tertio, ante medium, à vers. Hinc est.

PLANA
OLIVIA
TO. III. IV. V
EL. III

Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 143. Non dicitur curium lib. ne. Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 143. Non dicitur curium lib. ne. Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 143. Non dicitur curium lib. ne. Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 143. Non dicitur curium lib. ne.

verf. *Rationibus igitur his*, &c. est allegatio partis, vt conflat ex eodem text. quia Papa iudicat contra allegata *ibidem*; quidquid dicat communis allegata per Felin. in *dict. secunda limitatione*. In dicto etiam cap. *per venerabilem*, agitur de habente facultatem dispensandi. Quo casu dispensatio non est odiosa, nec restringibilis, nisi respectu illius, cum quo dispensatur, vt tradit Abb. in *d. s. de aduersariis*, n. 6. & 11. & *ibid.* Felin. n. 5. idem Abb. in *cap. fin. n. 3. de simon.* Hucusque Valerus.

5. Sed ego puto etiam supradictam limitationem esse satis probabilem, & ideo illam admittit Merolla tom. 2. cap. *dub. n. 1.* cui adde Salas loco citato.

Sup. hoc inf. in Ref. §. 1. inter principium, & medium, a verf. Ex quo fit.

6. Sed *notandum*, certum esse dispensationem extendi ad connexos, & accessorios, & inclusos sub dispensatis. Et ita docet gloss. in *cap. quia in tantum*, verb. *plures de prebend.* quam commendat. Abbas, & Imola *ibidem*, num. 6. Iason in *l. final. num. 43. ff. de constit. Princip. & in l. omnium, num. 13. C. de testament.* Felin. *dict. cap. postulasti*, num. 10. de *rescript. similis gloss. 2. in cap. si quis a clero 7. quest. 1.* commendata a Felin. in *cap. 2. col. fin. de simon.* & Abb. in *cap. extirpanda*, §. *qui vero*, column. 2. de *prebendis*, & in *cap. cum in curiis*, §. 1. num. 7. de *elect.* & *ibi eius addit.* Vbi quod dispensatus in vno, censetur dispensatus ad conlecutiuam ad illud. Ad idem gloss. verb. *Retinere*, in *cap. non potest*, de *prebendis*, lib. 6.

Sup. hoc in Ref. nor. praterita, & in eodem §. ad medium.

vbi dispensatus ad duo beneficia curata, per consequens censetur dispensatus super residentia alterius, quam gloss. sequitur Felin. *dict. cap. postulasti*, & Iason *dict. l. fin.* & Andr. Sicul. de *præstant. Cardinal. 1. part. quest. 12. column. 3.* & dicit communem Rip. *respons. 26.* incipit: *Plura*, n. 32. & eam commendat Abb. *dict. cap. quia in tantum*, numer. 4. ad hoc quod dispensatus super duobus Ecclesiis, non tenetur vni seruire per se, & alteri per Vicarium; sed potest interpellatum vtrique seruire, quod verum est quando commodè vtrumque fieri potest; quia scilicet sunt non longe distantes. Ex his itaque collige dispensatum ad aliquid, censeri dispensatum ad accessorium, seu ad id, quod est illi connexum. Quod intelligendum est de accessorio, & connexo inseparabilis, & sine quo principale non potest subsistere iuste, & vtiliter, vt in exemplis *supra* relatis, & similibus. Secus de accessorio separabili, vt in exemplo gloss. in *cap. statutum*, in *princip. verb. Canonici*, de *rescript. lib. 6.* quæ dicit, in *princip. septennio*, detur Canonica, non proinde posse ei committi causam aliquam per sedem Apostolicam, quam gloss. commendat Iason in *l. Barbarius Philippus*, n. 11. ff. de *offic. Prætor.* & docet Rebuff. in *prax. benefic. tit. de dispensatione ad plura beneficia*, n. 70. eam etiam commendat Tiraquell. de *viroque retract. tit. 1. §. 7. gloss. 12.* Abb. in *cap. cum apud*, de *sponsal.* & Felin. in *c. 1. n. 8. versic. Nota 7. eodem tit.*

RESOL. XLVIII.

An dispensatio sit strictè interpretanda?
Ex quo deducitur, resolutio aliquorum casuum in particulari. Ex part. 8. tr. 3. Ref. 32.

Sup. hoc supra in Ref. §. 1. & in tom. 7. tr. 1. ex Ref. 287. §. Et tandem omnia.

Hanc questionem pertractant plures, sed ego hic apponam ea, quæ circa illam docet P. Amicus tom. 5. *disp. 6. sect. 2. n. 16.* asserit enim, dispensationem esse strictè interpretandam: colligitur ex *cap. is qui de filiis Presbyterorum* in 6. vbi habetur, dispensationem tanquam odiosam esse restringendam iuxta regulam 1 §. iuris, *Odia conuenis restringi.* Et causa *ibidem* assignatur, cur odiosa sit dispensatio, quia nimirum exorbitat à iure: vnde & iuris vulne-

ratio, exorbitatioque dicitur. Huic rationi suffragatur regula 28. *iuris*, quæ sic habet: *Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.* Et ratio id etiam demonstrat: quoniam odiosum est, eximi à lege, quæ æqualiter omnes obligat. Cæterum hæc intelligenda sunt de dispensatione in materia odiosa, cuiusmodi est dispensatio à lege communi: secus verò est de dispensatione in materia fauorabili, quæ nulli præiudicat; tunc enim tanquam fauor à superiore concessus subdioclatè interpretanda est.

2. Inferitur *primò*, dispensationem quantumvis odiosam extendi ad partes sub toto concessio comprehendas, iuxta regulam 80. *iuris*: *In toto partem non est dubium contineri.* Vnde si cum aliquo dispensetur in sacerdotio, consequenter dispensatur in reliquis Ordinibus à sacerdotio præsuppositis. Cum quo dispensatur, vt testari possit, consequenter etiam dispensatur, vt possit codicillum facere.

3. Inferitur *secundò*, omnem dispensationem, etiã odiosam, extendi ad ea sine quibus non potest dispensationis effectus consistere. Exemplum primi fit: dispensatio cum minori ad beneficium parochiale habendum, cum quo consequenter dispensatur, vt non teneatur intra annum ad Presbyteratum promoueri. Exemplum secundi fit: si cum aliquo in Quadragesima dispensatur ad non ieiunandum, nam eo ipso cum eo dispensatur ad carnes comedendas, cum non possit vnum separari ab alio: bene tamen sequitur, si cum aliquo dispensatur, vt possit in ieiunio oia comedere, cum eodem etiam dispensatur, vt possit lactinia etiam comedere. Verum quando dispensatio ipsa intelligenda sit odiosa & restringenda, quando verò fauorabilis & amplianda, constabit ex dicendis de priuilegiis.

4. Inferitur *tertiò*, eam tantum dispensationem esse strictè interpretandam, quæ priuatis personis conceditur, non autem quæ conceditur toti communitati, aut integræ Religioni: nam talis dispensatio æquiparatur legi communi, ac proinde iuxta naturam fauoris, & beneficij, erit latè interpretanda. Eadem quoque est de dispensatione, quæ clauditur in corpore iuris: nam hæc etiam æquiparatur legi, ac proinde amplam admittit interpretationem. Et hæc omnia docet Amicus *ubi supra*.

5. Sed circa præsentem questionem omninò videndus est Merolla tom. 2. *disp. 4. c. 6. dub. 1. per totum*; vbi postquam probauit dispensationem esse strictè interpretandam; tamen hanc doctrinam vnde cum modis postea limitauit.

RESOL. XLIX.

An potestas dispensandi sit latè, vel strictè interpretanda?

Et ex doctrina huius questionis resoluendi erunt varij casus.

Et tandem queritur, in dubio an potestas dispensandi, extendatur, vel virtute illius possit dispensari in aliquo casu, interpretandum sit extendi?

Et quid in dubio, an dispensatio extendatur ad aliquem casum, an tunc interpretandum sit non extendi? Ex part. 8. tr. 3. Ref. 42.

§. 1. **S**upra satis probauimus, dispensationem esse strictè interpretandam, ex quo deduximus resolutionem multorum casuum in particulari. Nunc verò videndum est, an idem dicendum sit de potestate dispensandi, vnde postea varij etiam casus resoluendi erunt. Dico igitur cum Amico tom. 5. *disp. 6. sect. 2. numer. 21. & seq.* potestatem dispensandi

Supra in Ref. que est antecess. Sup. hoc supra in Ref. §. 1. & in Ref. ne Ref. 1.